

Vyjádření vlády České republiky ke Zprávě o návštěvě České republiky, kterou vykonal Evropský výbor pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (Výbor CPT) ve dnech 1. až 10. dubna 2014

A. Policejní zajištění

Vyjádření k odstavci 9

Vláda považuje jakékoliv špatné zacházení s osobami omezenými na osobní svobodě za nepřijatelné. Každé obvinění z neprofesionálního a nezákonného jednání musí být náležitě vyšetřeno a, prokáže-li se pochybení příslušníků policie, potrestáno. Jelikož Policie ČR nedisponuje bližšími informacemi, na základě nichž by mohla provést důkladné prošetření informací uváděných Evropským výborem pro zabránění mučení a nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání (dále jen „Výbor CPT“), není možno přijmout opatření vůči konkrétním příslušníkům. Nicméně i nadále bude prevence neprofesionálních a nepřijatelných postupů předmětem pravidelných školení příslušníků i zaměstnanců policie.

Policie v rámci svých vzdělávacích aktivit pravidelně zdůrazňuje povinnost omezovat práva osob pouze v situacích zákonem povolených a v míře přiměřené a to jak u nově nastupujících, tak stávajících příslušníků Policie ČR. Dojde-li k porušení práv osoby omezené na svobodě, jsou vnitřními kontrolními orgány Policie ČR i vnějšími kontrolními orgány jako státní zástupci či Generální inspekce bezpečnostních sborů zjišťovány okolnosti případu a dle výsledků tohoto šetření jsou přijímána opatření buď individuální, jedná-li se o ojedinělý exces, nebo i systémová, jedná-li se o pochybení systémové.

Vyjádření k odstavcům 12 a 13

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky (dále jen „zákon o policii“), v ustanovení § 24 odst. 2 stanoví povinnost vyrozumět neprodleně osobu blízkou nebo jinou, kterou osoba omezená na svobodě určí. V případě osoby nezletilé či osoby omezené ve svéprávnosti pak i zákonného zástupce nebo opatrovníka této osoby. Pokud by však bylo vyrozuměním ohroženo splnění účelu závažného úkonu nebo pokud by bylo takové vyrozumění spojeno s nepřiměřenými obtížemi, k vyrozumění nedojde. O těchto skutečnostech je policie povinna písemně informovat místně příslušného státního zástupce. Vyrozumění je pak provedeno ihned po pominutí překážky k vyrozumění. Policie při svých vzdělávacích aktivitách zdůrazňuje plnění této povinnosti a také povinnosti umožnit osobě omezené na svobodě hovořit s právním zástupcem podle § 24 odst. 4 zákona o policii. Vzhledem k tomu, že policie nedisponuje bližšími informacemi o nastíněném případě, nelze objektivně posoudit správnost či vadnost postupu příslušníků policie. V případech, že jsou zjištěna pochybení, jsou přijímána adekvátní opatření vůči konkrétním příslušníkům policie.

Vyjádření k odstavci 14

V současné době právní úprava nezaručuje právo na bezplatnou právní pomoc všem osobám omezeným na svobodě mimo trestní řízení. Doporučení Výboru CPT bude realizováno v rámci přípravy zákona o státem zajištěné právní pomoci, jehož legislativní záměr je v současné době zpracováván.

Vyjádření k odstavci 16

Vláda usiluje a i nadále bude usilovat o zajištění co největší možné diskrétnosti lékařské prohlídky osob zajištěných v policejní cele.

Současně si dovoluje upozornit na komplikovanost situace, ve které je třeba spojit požadavek na zachování lékařského tajemství s povinností příslušníka Policie ČR chránit život a zdraví osoby omezené na svobodě stejně jako přítomného lékaře a zdravotnického personálu. Česká republika proto bude hledat vhodné řešení, jak doporučení Výboru CPT implementovat a odpovídajícím způsobem upravit při zachování ochrany života a zdraví osob při prohlídce přítomných.

Policista je oprávněn dle § 54 zákona o policii použít pouta jako donucovacího prostředku v případech, kdy existuje důvodná obava, že může být ohrožena bezpečnost osob, majetku nebo ochrana veřejného pořádku anebo v případě, že se osoba pokusí o útěk. Existuje-li tedy tato důvodná obava, je policista oprávněn ponechat pouta i osobě, jež se právě podrobuje lékařskému vyšetření. K poutání osob tedy dochází pouze při existenci důvodné obavy, že by mohlo dojít k výše uvedenému jednání a ani lékařské vyšetření není a nemůže být důvodem pro snížení obezřetnosti a opatrnosti při střežení osoby omezené na svobodě.

Vyjádření k odstavci 17

Vláda si je vědoma významu doporučení Výboru CPT ohledně předcházení špatného zacházení, k němuž může zásadním způsobem přispět lékař vyšetřující zajištěnou osobu. Bude proto iniciována legislativní změna, jejímž prostřednictvím bude v zákoně č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování (dále jen „zákon o zdravotních službách“), zakotvena povinnost lékaře oznamovat podezření ze špatného zacházení odpovědným dozorujícím orgánům. Za stávající právní úpravy brání lékaři v oznámení povinnost zachování mlčenlivosti vyplývající z § 52 zákona o zdravotních službách. Odpovědným dozorujícím orgánem nad místy, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda, je Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Vyjádření k odstavci 18

Zákon o Policii ČR i další právní předpisy stanoví povinnost poučit zadržené osoby o jejich právech a povinnostech, přičemž každý policista je povinen toto dodržovat. Povinnosti o poučování zadržených osob jsou předmětem celoživotního vzdělávání příslušníků policie. V případech zjištěného nesprávného postupu jsou přijímána adekvátní opatření. Popsaná právní úprava bude důsledně vynucována.

Vyjádření k odstavci 19

Zlepšení podmínek v policejních celách, včetně odstranění nedostatků vymezených ve zprávě, je průběžně prováděno. Tyto změny se logicky odvíjejí od finančních možností policie provádět stavební či jiné úpravy, případně budovat nové policejní cely. Na zlepšení podmínek je také pamatováno v zásadách pro budování cel, která jsou přílohou závazného pokynu ze dne 2. prosince 2009 o eskortách, střežení osob a o policejních celách. Odbor vnitřní kontroly Policejního prezidia České republiky i kontrolní útvary jednotlivých krajských ředitelství policie provádějí kontrolu stavu policejních cel a takto získané poznatky vyhodnocují a upozorňují na zjištěné nedostatky. Tyto jsou následně příslušnými útvary odstraňovány.

Vyjádření k odstavci 20

Ve věci přístupu zajištěných osob na čerstvý vzduch je třeba rozlišovat mezi tzv. krátkodobými celami, kde jsou osoby zadržovány obvykle pouze na dobu cca 6 hodin a tzv. dlouhodobými celami, do kterých jsou následně v případě potřeby převezeny a zadrženy po zbytek zadržení. V případě tzv. krátkodobých cel nepovažuje vláda vzhledem k době trvání omezení na osobní svobodě za nezbytné, aby při pobytu v nich měla zajištěná osoba přístup na čerstvý vzduch.

V případě tzv. dlouhodobých cel budou doporučení Výboru CPT zohledňována při budování nových cel a u cel stávajících bude usilováno o vytvoření podmínek pro to, aby zajištěná osoba měla k dispozici možnost pobytu na čerstvém vzduchu tam, kde to bude technicky možné.

Vyjádření k odstavci 21

Dle ustanovení § 25 zákona o policii je příslušník oprávněn omezit volný pohyb osoby, která fyzicky napadá policistu nebo jinou osobu, ohrožuje vlastní život, poškozujíc majetek nebo se pokusí o útěk, zpravidla připoutáním k vhodnému předmětu, zejména pomocí pout. V souladu s dřívějšími doporučeními Výboru CPT byly pevné předměty na zdech policejních cel odstraněny. Aby nebyly osoby poutány k předmětům, jež k tomu nejsou primárně určeny a mohly by být dehonestující pro připoutanou osobu, byly zřízeny úchyty jako součást rámu lavice v cele, které umožňují připoutání ve zdravotně nezávadné, přirozené a pohodlné pozici. Podobně mimo cely budou umístovány úchyty, které umožňují připoutání ve zdravotně nezávadné, přirozené a pohodlné pozici pouze ve služebních prostorách policejních útvarů, kam nemá běžný přístup veřejnost. Konkrétní pozice připoutání byla zkonzultována se Zdravotnickým ústavem Ministerstva vnitra. Tyto pravidla vychází ze vzájemného jednání Policejního prezidia ČR s členy Výboru CPT a zmocněnce vlády pro lidská práva. Výbor CPT byl o nich informován ve vyjádření i vlády ke zprávě Výboru CPT o jeho návštěvě v roce 2010.

V lednu 2014 bylo zakotveno pravidlo výjimečnosti použití pout jako omezovacích prostředků v bezpečném prostředí vyplývající i z rozsudku Evropského soudu pro lidská práva *Kummer proti ČR* v závazném pokynu policejního prezidenta ze dne 2. prosince 2009 o eskortách, střežení osob a o policejních celách a v k němu přiložených přílohách. Doporučení Výboru CPT je tedy v tomto rozsahu splněno. Informace o tom, že byla osoba v policejní cele omezena ve volném pohybu připoutáním, je příslušníky uváděna v dokumentech souvisejících s pobytem osoby omezené na svobodě v policejní cele.

Vyjádření k odstavci 22

Oprávnění provést prohlídku osoby před umístěním do policejní cely je zakotveno v ustanovení § 29 zákona o policii. Policista je oprávněn přesvědčit se, zda osoba u sebe nemá zbraň nebo jinou věc způsobící ohrozit život anebo zdraví a takovou věc odebrat. Za tímto účelem je policista oprávněn provést prohlídku osoby podle § 111 písm. b) zákona o policii, která spočívá v přímém fyzickém kontaktu, tedy prohmatání, prohledání povětšinou rukou, a to včetně míst intimních, anebo přímém pozorování odhaleného těla nebo prohlídky oděvu a věcí, které má osoba u sebe. Prohlídka je prováděna policistou stejného pohlaví a u výkonu této pravomoci je policista povinen dbát zásady přiměřenosti podle § 11 zákona o policii a tedy ji provádět způsobem přiměřeným účelu a respektovat přitom důstojnost zadržené osoby.

Prohlídka osoby je úkonem, za který nese odpovědnost policista takový úkon provádějící. Právě tento policista vyhodnocuje důvody pro provedení úkonu a na základě konkrétních okolností (včetně těch vztahujících se k osobě, vůči které je prohlídka prováděna) rozhodne o způsobu provedení této prohlídky. Posuzování jak důkladná prohlídka bude provedena, je vedle objektivních okolností také do jisté míry ovlivněno i nezbytným subjektivním posouzením situace policistou, a to právě s ohledem na verbální i neverbální projevy osoby omezené na svobodě. Z těchto důvodů nepovažuje vláda za vhodné, aby bylo rozhodnutí o provedení prohlídky osoby automaticky svěřeno do pravomoci přímého nadřízeného. Takový postup by v praxi také nebyl vždy proveditelný, např. z důvodu nepřítomnosti přímého nadřízeného v místě prohlídky. Vzhledem k variabilitě situací a osobnostních charakteristik osob omezených na svobodě není též možné stanovit přesná kritéria pro provedení prohlídky. Přítomnost více než jednoho policisty při provádění prohlídky osoby, není-li to dle konkrétní situace nezbytné, není vhodná, neboť se lze domnívat, že by tato situace byla pro většinu osob více ponižující. Bez

dalšího nelze také stanovit povinnost zajištění přítomnosti dvou příslušníků Policie ČR proto, že v některých případech (prohlídka osoby ženského pohlaví a tedy nutná přítomnost dvou policistek) by takový požadavek mohl mimo jiné oddálit dobu provedení takového úkonu a tím třeba vést i k jeho zmaření, nebo vést ke zmaření účelu, pro který je úkon prováděn.

Metodické vedení příslušníků Policie ČR bude nicméně směřovat k tomu, aby prohlídka osoby nebyla prováděna automaticky a rutinně, ale pouze po zvážení individuálního rizika u konkrétní osoby v případech, kdy nebude postačující jiné bezpečnostní opatření a sledovaného cíle nebude možné dosáhnout ani jiným způsobem prohlídky, jako např. pohmatem nebo detekčním zařízením. Doporučení Výboru CPT o provádění prohlídky osoby tak, aby této bylo umožněno v průběhu prohlídky osoby odhalit pouze jednu polovinu těla, a po oděni svršků odhalit druhou polovinu těla, bude rovněž realizováno. Nicméně bude záležet na konkrétních okolnostech, přičemž je pravděpodobné, že tento postup nebude možné uplatňovat zcela vždy.

B. Zajištění cizích státních příslušníků v souladu s cizineckou legislativou

Vyjádření k odstavci 23

Hrazení nákladů spojených s pobytem osoby v detenci a jejím návratem do země původu je stanoveno zákonem č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů (dále jen „zákon o pobytu cizinců“). Náklady spojené se správním vyhoštěním zahrnují náklady na ubytování a stravování, přepravní náklady a ostatní nutné peněžní náklady. Z této povinnosti existují výjimky. Např. v případě, že osoba byla zaměstnána bez povolení, hradí tyto náklady zaměstnavatel, popř. zprostředkovatel, dále osoba, která se k tomu zavázala v pozvání ověřeném policií, či dopravce, který dopravil do země cizince, který nemá nutný cestovní doklad nebo vízum, a další. Nebyly-li náklady spojené se správním vyhoštěním uhrazeny, nese tyto náklady do doby jejich úhrady policie nebo ministerstvo. Institut úhrady nákladů v různém rozsahu a za různých podmínek existuje téměř v každém státě EU. S pobytem cizinců v zajištění jsou spojeny nemalé náklady, a vláda proto nepovažuje vymáhání nákladů za pobyt neoprávněně pobývajících cizince na území České republiky za nepřiměřené či nevhodné.

Vyjádření k odstavci 30

Podle § 134 odst. 3 zákona o pobytu cizinců musí být pro zrušení vycházky závažné důvody, o nichž je nutno sepsat záznam a jde o zcela výjimečné opatření. Jedná se zejména o situace, kdy cizinec umístěný v přísném režimu umísťování napadá personál a policisty, je agresivní, poškozuje se, nedodrží režim vycházky atd. V posledních dvou letech byl na základě výše uvedené zákonné možnosti odepřen pobyt na čerstvém vzduchu pouze dvěma osobám. Opatření je tedy aplikováno velmi výjimečně a naprostá většina cizinců není ve svých vycházkách omežována.

Vyjádření k odstavci 31

Cizinci umístění policií do přísného režimu zajištění budou mít zajištěn každodenní kontakt se sociálním pracovníkem zařízení.

Vyjádření k odstavcům 32 a 33

Zajištění dětí bez doprovodu ve věku 15-18 let podle zákona o pobytu cizinců je povoleno, avšak pouze z důvodů bezpečnosti státu nebo pro vážné porušení veřejného pořádku. Proto v praxi k zajištění nezletilých prakticky vůbec nedochází. Pokud je rozhodnuto o zajištění dítěte bez doprovodu, je nutno neprodleně ustanovit opatrovníka po celou dobu řízení a na celou dobu zajištění. Děti bez doprovodu jsou umístěny ve speciálních školních zařízeních. Pokud jsou zajištěny, mohou pobývat v zařízení pro zajištění cizinců maximálně po dobu 90 dnů bez možnosti dalšího prodloužení. Toto se týká jak dětí bez doprovodu, tak rodin s nezletilými dětmi.

V roce 2015 schválila vláda ČR novelu zákona č. 325/1999 Sb., o azylu, zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců a dalších souvisejících zákonů. Tato novela obsahuje jisté zpřesnění možnosti zajištění nezletilého mezi 15-18 lety, kterého je možné zajistit pouze ze dvou výše uvedených závažných důvodů a pouze pokud je to v jeho zájmu v souladu s Úmluvou o právech dítěte.

Děti pod 15 let nelze podle zákona o pobytu cizinců zajistit vůbec. Pokud dojde k tomu, že nezletilí v doprovodu jsou umístěni do zařízení pro zajištění cizinců, tak pouze aby nebyli odděleni od svých rodičů. Zákon o pobytu cizinců obsahuje řadu ustanovení, která upravují pobyt dětí v zajištění a poskytují vyšší standard než v případě dospělých osob. Zařízení pro zajištění cizinců jsou vybavena pro pobyt dětí ve snaze zajistit jak jejich vzdělávání, tak využití volného času provozováním sportu, kultury apod. Rodičům dětí je umožněno během dne umístit děti do tzv. dětského centra. Dětské centrum je místnost nebo soubor místností v areálu zařízení adekvátně vybavených (hračky, knížky, kreslicí a psací potřeby, žíněnky, hrací koberce aj.), kde si mohou děti od 3 do 17 let hrát, rozvíjet své dovednosti a schopnosti pod dohledem vyškoleného personálu. Dětské centrum slouží jak předškolním dětem – kde se rozvíjí všestranně jejich osobnost (rozumová výchova, soužití v kolektivu, návyky pro psaní a čtení ...), tak dětem školou povinným – mají zde PC, knihy a další nezbytné vybavení pro přípravu do školy, vypracování domácích úkolů, ale i odpočinek. Děti mladší 15 let navštěvují základní školu. V dílně pro volný čas mají děti k dispozici výtvarné a další rukodělné potřeby. Pod dohledem pedagoga se mohou učit základy nejrůznějších výtvarných a dalších expresivních technik. S vychovatelkami či pedagogy se děti zúčastňují nejrůznějších výletů a akcí (výlety, výstavy, cyklojízdy, festivaly pro děti). V zařízení pro zajištění cizinců jsou venkovní hřiště a prolézačky pro děti. Pro děti jsou nachystány pětkrát denně jídla a svačiny.

Vyjádření k odstavcům 34 a 36

K vyřešení výše uvedených zjištěných nedostatků došlo zavedením nepřetržité 24hodinové zdravotnické služby 7 dnů v týdnu. Tlumočení je zajišťováno v souladu s platnou vnitrostátní legislativou, přičemž je dbáno na jeho kvalitu a na respekt k lékařskému tajemství.

Vyjádření k odstavci 37

U personálu poskytujícího odborné služby (např. sociální pracovníci) všech cizineckých zařízení jsou požadovány jazykové znalosti minimálně jednoho světového jazyka (anglický nebo francouzský jazyk, ruština). Schopnost pracovat s cizinci v prostředí odlišných kultur je podporována prostřednictvím pravidelných vzdělávacích aktivit. Vzhledem k jazykové pestrosti cizinců jsou využívány v široké míře tlumočnické služby.

Vyjádření k odstavci 38

Používání pepřového spreje podléhá stanoveným pravidlům včetně poskytnutí první pomoci zasaženým. Jeho použití je možné pouze ve výjimečných situacích a v praxi k němu prakticky nedochází. Pravidla jsou platná pro všechny subjekty působící v zařízeních, tj. jak pro zaměstnance Správy uprchlických zařízení a cizineckou policii, tak pro soukromé osoby vykonávající ostrahu.

Vyjádření k odstavcům 40 a 41

Vedoucí zařízení v spolupráci s policií při schvalování návštěv využívá ustanovení § 144 odst. 1 zákona o pobytu cizinců, které mu umožňuje nad rámec zákonné úpravy povolit cizinci přijetí návštěvy na delší dobu, vícekrát než dvakrát týdně, či přijetí většího počtu osob než čtyř. Návštěvní místnost v zařízení pro zajištění cizinců bude upravena tak, že bude odstraněn přepážkový systém a bude vybavena o dětský koutek.

Vyjádření k odstavci 42

Otázku používání elektronických komunikačních zařízení upravuje § 136 odst. 3 písm. c) zákona o pobytu cizinců. Důvody pro toto opatření jsou zejména bezpečnostní. V zařízení je k dispozici telefonní automat a v současné době probíhají diskuze o případném zpřístupnění internetu pro zajištěné osoby za splnění určitých podmínek (např. blokáce některých stránek).

C. Vězeňská zařízení

Vyjádření k odstavci 45

Již v současné době Vězeňská služba ČR přijímá opatření, která omezí možné přeplňování věznic a vazebních věznic. Vězeňská služba ČR opětovně zprovožňuje po amnestii prezidenta republiky zakonzervované ubytovací kapacity jednotlivých oddělení ve věznicích a vazebních věznicích. V přípravě je otevření pobočky Věznice Heřmanice - objekt Vyšší Lhoty, Věznice Břeclav - objekt Poštorná. V současné době je již otevřena pobočka Vazební věznice Praha - Ruzyně - Objekt Velké Přílepy. Rovněž je v řešení opětovné zprovoznění Věznice Drahonice. Dále je na základě aktuálních potřeb měněna profilace jednotlivých věznic a vazebních věznic tak, aby byly rovnoměrně využity ubytovací kapacity. Opatření proti přeplněnosti věznic budou obsaženy v nové Koncepci vězeňství do roku 2025.

Vyjádření k odstavci 46

Zaměstnanci všech věznic a vazebních věznic jsou opakovaně poučováni o tom, že jakékoli formy špatného zacházení s vězňenými osobami jsou nepřípustné a budou přísně postihovány. Šetření nedovolených jednání zaměstnanců vězeňské služby nově provádí nezávislý orgán Generální inspekce bezpečnostních sborů.

Vyjádření k odstavci 47

Vězeňská služba vnímá problematiku násilí mezi vězňenými osobami velmi intenzivně a přijímá v této oblasti řadu opatření. Věznice a vazební věznice jsou prověřovány, zda plní nařízení generálního ředitele Vězeňské služby č. 12/2012, o předcházení, zabránění a včasném odhalování násilí mezi obviněnými, odsouzenými a chovanci. Z tohoto nařízení vyplývá pro věznice a vazební věznice řada úkolů, které nemají za úkol násilí pouze odhalovat, ale tomuto jednání ze strany vězňených osob zabráňovat. Tato problematika je pravidelně pro vedení vězeňské služby vyhodnocována a jsou přijímána adekvátní opatření. Rovněž tak i samotné věznice mají své kontrolní mechanismy ve vztahu ke zjišťování, zabránění a včasnému odhalování násilí.

Vyjádření k odstavci 52

Vzhledem ke skutečnosti, že stále probíhá vyšetřování uvedených případů Generální inspekcí bezpečnostních sborů, nejsou informace o výsledcích vyšetřování a uvalených sankcích na příslušný personál věznice dosud k dispozici. Po meritorním ukončení vyšetřování bude Výbor CPT o výsledcích informován. Dále se pokračuje v personálních a kontrolních opatřeních.

Vyjádření k odstavci 53

Předokenní zábrany mají svůj bezpečnostní smysl. Tyto preventivně bezpečnostní prostředky jsou instalovány pouze se souhlasem kompetentních orgánů, přičemž je následně měřena intenzita přirozeného denního světla. Ve Věznici Valdice po instalaci těchto zábran naopak došlo k mírnému navýšení intenzity osvětlení v řádech několika luxů, které vzniklo odrazem světelného toku od zkosených hran.

Plastové závěsy přepažující hygienická zařízení od zbytku cel budou s ohledem na finanční možnosti postupně nahrazovány jinými vhodnými přepážkami.

Vyjádření k odstavci 54

V této věci došlo nedávno k naplnění doporučení Výboru CPT. Od 1. března 2015 je v účinnosti novela vyhlášky č. 345/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve které je stanoveno, že koupání se odsouzeným umožní nejméně dvakrát týdně. Pokud to vyžaduje pracovní zařazení odsouzených nebo jiné okolnosti, umožní se koupání častěji. Tato garance platí i pro obviněné. Ve Věznici Valdice zavádí vedení věznice v rámci rekonstrukce věznice postupně teplou vodu do všech cel, případně ložnic.

Vyjádření k odstavci 55

Transparentní postup zařazování do jednotlivých skupin prostupné vnitřní diferenciaci je v současné době uveden v ustanovení § 39 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. Odsouzení se zařazují do jedné ze tří prostupných skupin vnitřní diferenciaci v závislosti na tom, jak plní program zacházení. O zařazení a o změně zařazení odsouzeného do prostupné skupiny vnitřní diferenciaci rozhoduje ředitel věznice nebo jeho zástupce na základě doporučení odborných zaměstnanců. Vedle toho je možné přeargovat odsouzeného do věznice s mírnějším způsobem vnějšího střežení a zajištění bezpečnosti při jeho kladném hodnocení. O přeargování do jiného typu věznice rozhoduje soud na návrh ředitele věznice.

Dále je předmětem jednání návrh novelizace zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody o změně některých souvisejících zákonů (dále jen „zákon o výkonu trestu odnětí svobody“), který podstatně změní vnější i vnitřní diferenciaci a rovněž následná pravidla pro zařazování do prostupných skupin vnitřní diferenciaci. Nová vnější diferenciaci upravená ve zmíněném legislativním návrhu zredukuje současné 4 typy věznic na dva typy, a to věznici s ostrahou a věznici se zvýšenou ostrahou. Věznice s ostrahou se bude vnitřně členit na věznici s nízkým, středním a vysokým stupněm zabezpečení. O umístění do některého z oddělení věznice s ostrahou rozhodne ředitel věznice. Proti tomuto rozhodnutí může odsouzený podat do 3 dnů ode dne oznámení rozhodnutí stížnost, o které rozhodne generální ředitel Vězeňské služby nebo jím pověřený zaměstnanec Vězeňské služby. Ke stížnosti se vždy vyjádří poradní komise. Ředitel věznice může sám stížnosti po souhlasném vyjádření poradní komise vyhovět. Na základě výše uvedeného bude úprava prostupných skupin vnitřní diferenciaci upravena i v prováděcích předpisech.

Vyjádření k odstavci 57

Vězeňská služba ČR přijala na základě úkolu Ministerstva spravedlnosti ve vztahu ke zlepšování podmínek ve výkonu vazby z května 2013 řadu opatření, která mají rovněž eliminovat podíl stráveného času obviněných v cele. Nicméně s ohledem na podstatu institutu výkonu vazby, o kterém rozhoduje soud, je vězeňská služba povinna plnit opatření ve vztahu k obviněným tak, aby nebyl mařen účel výkonu vazby a bylo úspěšně vedeno trestní řízení. Aktivity pro obviněné jsou směřovány zejména na zájmovou činnost. Vězeňská služba bude i nadále v souladu se svými finančními možnostmi pokračovat ve zlepšování podmínek ve výkonu vazby.

K situaci ve Vazební věznici Litoměřice lze uvést, že nabízí od roku 2014 obviněným celkem 16 druhů aktivit mimo celu (preventivně výchovné, vzdělávací a sportovní aktivity). Za rok 2014 zaměstnanci věznice realizovali mimo celu celkem 11 040 těchto aktivit, kterých se zúčastnilo celkem 755 obviněných, přičemž 1 784 obviněných tyto aktivity odmítlo, a to i opakovaně. Pro porovnání v roce 2013 bylo realizováno 7 671 aktivit mimo celu, a to ve stejném personálním složení jako v roce 2014.

Vyjádření k odstavci 58

Výraznějšímu rozšíření prostoru pro vycházky ve Vazební věznici Litoměřice bohužel brání její architektura. Ke změně stávajících prostorů vycházkových dvorů by byla nutná jejich úplná rekonstrukce, což představuje investici cca 20 mil. Kč. Možnostem obviněných k smysluplnému trávení volného času je však dlouhodobě věnována pozornost. V rámci realizace úkolů zadaných v roce 2013 Ministerstvem spravedlnosti byly ve vazebních věznicích rozšířeny prostory k realizaci aktivit s obviněnými tak, aby obvinění mohli být denně alespoň 3 hodiny mimo celu bez započtení doby trvání vycházek, návštěv, nákupů apod.

Vyjádření k odstavci 60

Vězeňská služba v rámci zacházení s mladistvými obviněnými činí řadu kroků a opatření, neboť si je vědoma, že prisonizace u takovýchto vězňených osob musí být eliminována. Vězeňská služba nabízí aktivity mladistvým obviněným rozsahu, jakým daná věznice disponuje. I nadále bude ze strany vězeňské služby této problematice věnována značná pozornost.

V době návštěvy nebyl ve Vazební věznici Litoměřice umístěn mladistvý obviněný, pouze jeden odsouzený, který byl odsouzen jako mladistvý. Ve Vazební věznici Praha – Pankrác byl ve výkonu vazby pouze jeden mladistvý, který byl ubytován s mladým dospělým. Jednalo se však o zcela výjimečnou situaci, kdy bylo respektováno výslovné přání mladistvého, aby nebyl v cele umístěn sám. Jinak k této praxi nedochází.

Vyjádření k odstavci 62

S ohledem na změnu legislativy od 1. ledna 2014, kdy byla zrušena povinná segregace doživotně odsouzených, Vězeňská služba ČR rozvíjí speciálně výchovné zacházení v souvislosti se začleněním takových odsouzených do společnosti. K této problematice bylo již rovněž s věznicemi, kde je vykonáván doživotní výkon trestu, realizováno v měsíci dubnu 2014 jednání, na kterém se dohodly odborně metodické postupy ve vztahu k začleňování doživotně odsouzených.

Vyjádření k odstavci 63

Doporučení Výboru CPT vyplývající z minulých návštěv České republiky bylo naplněno již v době jeho poslední návštěvy v dubnu 2014. Od 1. 1. 2014 je totiž v účinnosti novela zákona o výkonu trestu odnětí svobody, která zavedla nový režim zařazování doživotně odsouzených vězňů. Podle § 72a se doživotně odsouzený do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením umístí na dobu nejdéle 90 dnů. Nejsou-li v této době zjištěny důvody pro toto umístění, odsouzený se z tohoto oddělení vyřadí. Jsou-li v této době takové důvody zjištěny, odsouzený se v tomto oddělení ponechá, a to i opakovaně, nejdéle na dalších 180 dnů. Rovněž odsouzený zařazený do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením může požádat ředitele věznice o vyřazení z tohoto oddělení, má-li za to, že důvody pro takové zařazení nenastaly nebo pominuly. Rozhodnutí o žádosti se vyhotovuje písemně a doručuje se odsouzenému. Proti rozhodnutí může odsouzený podat do 3 dnů od doručení stížnost, která nemá odkladný účinek. O stížnosti rozhoduje generální ředitel Vězeňské služby ČR nebo jím pověřený zaměstnanec Vězeňské služby ČR. Byla-li žádost odsouzeného zamítnuta, může ji odsouzený podat znovu až po uplynutí tří měsíců od právní moci rozhodnutí.

O postupné integraci doživotně odsouzených vězňů mezi ostatní vězně svědčí i fakt, že z celkového počtu 50 doživotně odsouzených je již v současné době 17 z nich zařazeno ve standardních odděleních výkonu trestu.

Vyjádření k odstavci 64

K situaci ve Věznici Valdice lze uvést, že v této věznici je umístěno celkem 25 doživotně odsouzených, z toho 22 odsouzených v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením. Žádný z doživotně odsouzených není v současné době při předvádění mimo toto oddělení poután. Doprovod strážného se služebním psem byl nahrazen monitoringem tohoto předvádění ze vzdálenosti cca 20 – 30 metrů. Poutání ostatních odsouzených v rámci pohybu uvnitř oddělení nebo mimo něj je realizováno pouze u šesti odsouzených a je k němu přístupováno zcela individuální formou a ve všech případech je to z důvodu fyzického napadení spoluodsouzených, případně zaměstnanců věznice. Vězeňská služba bude dbát na kontrolu používání vězeňských pout, přičemž toto poutání v rámci předvádění uvnitř střežené části věznice bude posuzováno individuálně ve vztahu ke konkrétní vězněné osobě.

Vyjádření k odstavci 65

V souladu s nařízením generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 66/2013 je možné, aby v případě, že v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením není vzhledem k aktuálnímu počtu umístěných odsouzených plně využívána stanovená normová ubytovací kapacita, byla tato ubytovací kapacita výjimečně využita i k ubytování ostatních odsouzených zařazených ve stejném typu věznice. K tomuto opatření se věznice uchýlila zejména s ohledem na dodržování stanovené obytné plochy v m² na odsouzeného. Při ubytování odsouzených zařazených do standardního režimu výkonu trestu nebo specializovaného oddělení do oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením však jejich režim samozřejmě odpovídá režimu oddělení, ve kterém měli být standardně zařazeni. Aby byla práva odsouzených, kteří byli do tohoto oddělení umístěni, plně respektována, provádí Vězeňská služba ČR a i nadále bude provádět kontrolu dodržování standardních podmínek výkonu jejich trestu odnětí svobody.

Vyjádření k odstavci 67

Vláda usiluje o splnění doporučení Výboru CPT v maximální možné míře při zajištění bezpečnosti osob umístěných v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením i vězeňského personálu. K většímu zapojení umístěných osob do smysluplných činností přispívá i novela popsaná ve vyjádření k odstavci 63. Díky ní může být odsouzený, který již není nebezpečný pro své okolí, přeřazen z oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením do standardního oddělení, kde se mu nabízí větší škála těchto činností.

Vyjádření k odstavci 68

Procesy zařazení, vyřazení a prodloužení pobytu v oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením jsou upraveny v ustanovení § 72a zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Lhůty, které jsou stanoveny pro posouzení setrvání v tomto oddělení, mohou být na základě rozhodnutí ředitele věznice zkráceny. Odsouzenému je rozhodnutí předáno a může využít i opravného prostředku, o kterém rozhoduje generální ředitel nebo jím pověřený zaměstnanec. Tato problematika je Generálním ředitelstvím Vězeňské služby ČR sledována a jsou přijímána adekvátní opatření, neboť je nutno připustit, že odůvodnění rozhodnutí bývala v některých případech formální. Proto i nadále bude této problematice věnována pozornost a na základě jejího vyhodnocení bude případně navržena změna nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 66/2013, které § 72a prakticky rozpracovává.

Vyjádření k odstavci 69

Odpovědnost za zdravotní péči je v České republice vnitrostátní legislativou svěřena do působnosti Ministerstvu zdravotnictví. Povinnost poskytovat nebo zabezpečovat zdravotní služby je pak podle § 2 odst. 1 písm. l) zákona č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, uložena Vězeňské službě ČR, která je podle zákona č. 2/1969 Sb., o

zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky podřízena Ministerstvu spravedlnosti. Převod povinnosti zabezpečení zdravotních služeb ve věznicích na Ministerstvo zdravotnictví není v současné době plánován.

Vyjádření k odstavci 70

Vězni, kteří jsou občany ČR či jiného státu EU, jsou účastni na veřejném zdravotním pojištění, ze kterého jsou jim v souladu se zákonem č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění, hrazeny poskytované zdravotní služby. Cizinci ve výkonu trestu nebo vazby z jiných než členských států EU se po dobu zajištění na území poskytnou zdravotní služby neodkladné péče. Tito vězni mají zdravotní služby hrazené Vězeňskou službou ČR.

V běžné praxi zdravotnické služby vězeňské služby se dotaz na zjištění finančních možností vězňených osob v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb týká pouze případů, kdy se jedná o zdravotní službu zatíženou poplatkem nebo doplatkem a přitom se jedná o péči tzv. odkladnou. V případě péče neodkladné, resp. potřebné (chronická medikace při epilepsii, diabetu mellitus, vysokém krevním tlaku, nemocech srdce, duševních nemocech apod.) nebrání nedostatek finančních prostředků poskytnutí zdravotní péče, neboť doplatky, popř. poplatky jsou hrazeny vězeňskou službou a neuhrazený doplatek se stává pohledávkou vůči vězni. Současně se odsouzeným zřizuje tzv. zdravotní konto, kdy finanční prostředky tam uložené, včetně prostředků na toto konto zaslaných zvenčí, jsou určeny výhradně na úhradu zdravotních služeb.

Regulační poplatky s výjimkou poplatku ve výši 90 Kč za využití lékařské pohotovostní služby nebo pohotovostní služby v oboru zubní lékařství byly od 1. ledna 2015 zrušeny.

Vyjádření k odstavcům 72 a 73

Problém personálního zajištění zdravotních služeb lékaři ve vězeňské službě úzce souvisí s nedostatkem lékařů zejména primární ambulanci péče v ČR. Vězeňská služba si je tohoto problému vědoma, soustavně se jím zabývá a hledá motivační prvky. Naposledy došlo při novelizaci nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, v roce 2014 ke zvýšení platového tarifu všech lékařů Vězeňské služby ČR. Nicméně i nadále bude vězeňská služba usilovat o to, aby byla obsazena volná pracovní místa zdravotníků ve věznicích a zřízena nová pro lékařský personál přítomný v noci a o víkendech.

Vyjádření k odstavci 74

Vězeňská služba je obecně oprávněna k poskytování pouze ambulantních zdravotních služeb. Nepřetržitý provoz je zajištěn pouze ve zdravotnických zařízeních lůžkové péče, což jsou Vazební věznice Praha - Pankrác a Vazební věznice a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno. Důvodem jsou personální a finanční možnosti vězeňské služby. V období mimo ordinacní hodiny lékařů vězeňské služby jsou akutní zdravotní služby zajišťovány ve spolupráci s mimovězeňskými poskytovateli, a to s využitím systému poskytovatelů zabezpečujících zdravotní služby pro všechny osoby na území ČR. Zdravotní personál věznice bude posilován podle finančních možností vězeňské služby. K poskytování první pomoci jsou příslušníci vězeňské služby školeni jak v rámci přijímacího kurzu, tak i během každoročních školení v bezpečnosti a ochraně zdraví při práci. Těchto průběžných školení se pak účastní i zaměstnanci vězeňské služby.

Vyjádření k odstavci 75

Vazební věznice Litoměřice má k dispozici na zdravotním středisku celkem čtyři cely, z toho jedna cela je bezbariérová, k lůžkovému umístění. Tyto cely rozhodně nenahrazují nemocniční pokoje určené k hospitalizaci pacientů z řad vězňených osob. Tyto cely jsou vybaveny plně v souladu s ustanovením § 9 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby (dále jen „zákon o výkonu

vazby“). Vazební věznice Litoměřice rovněž plní úkoly zadané Ministerstvem spravedlnosti ohledně zlepšování podmínek výkonu vazby. Součástí úkolů je estetizace cel a postupné vybavování cel novým nábytkem. Zjištěné nedostatky v nemocničních pokojích již byly odstraněny.

Vyjádření k odstavci 76

Podání informace pacientovi o výsledcích vyšetření je nedílnou součástí poskytování zdravotních služeb. V návaznosti na upozornění Výboru CPT Generální ředitelství Vězeňské služby ČR bude v rámci své metodické a kontrolní činnosti klást zvýšený důraz na to, jak důsledně jsou podávány informace, a to včetně informací o výsledcích preventivních vyšetření nebo vyšetření medicínsko-právního charakteru. Vězněná osob má vždy možnost vyslovit s prováděnými testy nesouhlas.

Vyjádření k odstavci 77

Česká republika si je vědoma významu doporučení Výboru CPT na adresu předcházení špatného zacházení, k němuž může zásadním způsobem přispět lékař vyšetřující zajištěnou osobu. V souladu s doporučením Výboru CPT bude iniciována legislativní změna, která lékařům uloží oznamovat podezření ze špatného zacházení s osobami omezenými na svobodě v těch případech, kdy pacient s oznámením špatného zacházení nesouhlasí. Lékař tak bude povinen oznamovat zjištění známky špatného zacházení příslušným kontrolním orgánům, v případě vězeňství Vězeňské službě ČR, státnímu zastupitelství či Generální inspekci bezpečnostních sborů.

Vyjádření k odstavci 78

Přítomnost příslušníka Vězeňské služby ČR na dohled při lékařské prohlídce vězně vychází z ustanovení § 46 odst. 1 písm. g) zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Zdravotní služby jsou osobám ve výkonu vazby, trestu odnětí svobody nebo zabezpečovací detence poskytovány za přítomnosti příslušníka vězeňské služby, a to pouze na dohled, mimo jeho doslech, s výjimkou případů ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka nebo majetku, kdy je příslušník oprávněn být přítomen výkonu zdravotní služby též na doslech.

Vězeňská služba chápe problematiku poskytování zdravotnických služeb, s ohledem na respektování soukromí pacienta a uchování lékařského tajemství, jako velice závažnou. Je však nutné přítomnost příslušníka vězeňské služby chápat s přihlédnutím ke dvěma zásadním aspektům poskytování zdravotnických služeb:

- 1) ve vězeňských zdravotnických zařízeních,
- 2) v mimovězeňských zdravotnických zařízeních, tedy mimo střeženou část kam jsou vězněné osoby eskortovány ozbrojeným doprovodem.

Z tohoto hlediska je ostraha při poskytování zdravotních služeb prováděna následovně:

- Při poskytování zdravotních služeb ve vězeňských zdravotnických zařízeních bude příslušník pouze na dohled, a to pouze na výslovnou žádost lékaře, a v žádném případě nikdy na doslech. Snahou vězeňské služby bude zajistit, aby v ordinacích vězeňských lékařů byla instalována kamera, jejíž obrazový (nikoli zvukový) přenos bude možné sledovat na miniaturní obrazovce ve vedlejší místnosti dozorcem. Pro tento účel bude ve 2. pololetí roku 2015 nakoupena technika tak, aby ve všech ordinacích vězeňských zdravotnických zařízení byla nainstalována kamera, prostřednictvím které bude přenášén obraz z ošetřovny. Dozorce nebude nikdy na doslech a na dohled bude mimo ordinaci, kde bude sledovat právě přenos z kamery na monitoru v takovém rozlišení, které umožňuje sledování pouze siluety postav (bez detailů) tak, aby v případě napadení lékaře nebo jiného závadného jednání vězněné osoby mohl dozorce okamžitě zasáhnout. Všechny věznice (resp. vězeňští lékaři) budou rovněž informováni (poučeni) o možnosti vyšetřovat pacienty i mimo dohled dozorce (vypnutím kamery).

- V mimovězeňských zdravotních zařízeních je s ohledem na zajištění požadované míry bezpečnosti v rámci eskort příslušník v souladu se zákonem přítomen z bezpečnostních důvodů přímo v ordinaci na dohled, avšak mimo doslech a s maximálním respektem k lékařskému tajemství a k důvěrnosti vztahu mezi lékařem a pacientem.
- Přítomnost na dohled i na doslech je zajištěna v souladu se zákonem podle přání lékaře či v případech ohrožení života, zdraví nebo bezpečnosti zdravotnického pracovníka nebo jiného odborného pracovníka nebo majetku. Každá tato situace je však individuálně vyhodnocována.
- Vězeňská služba ČR již činí kroky k zajištění toho, aby lékařská vyšetření vězňů ve vězeňských zdravotnických zařízeních byla prováděna mimo doslech a – pokud v příslušném případě dotyčný lékař nepožaduje jinak – mimo dohled vězeňských dozorců. Přítomnost dozorce stejného pohlaví při zdravotní prohlídce plyne z § 4 odst. 1 vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody. V případě zjištění, že u lékařského vyšetření je přítomen dozorce opačného pohlaví, budou přijata personální opatření ke konkrétnímu zaměstnanci věznice.

Vyjádření k odstavci 79

Podávání léků je upraveno nařízením ministra spravedlnosti č. 4/2008, o poskytování zdravotní péče osobám ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, a metodickým listem ředitelky odboru zdravotnické služby č. 8/2009, kterým se vydává standard poskytování zdravotní péče č. 33 „PODÁVÁNÍ LÉKŮ PER OS V NEMOCNICI“. V obvyklé praxi jsou léky akutní povahy podávány ihned, a to buď z pohotovostní lékárny, nebo při bezodkladném vyzvednutí léku předepsaného na recept z lékárny. Léky, jejichž podání není akutní, psané na recept jsou dodávány do věznic zpravidla nejdéle do 1 týdne. Budou podniknuty kroky ke změně systému dodávek, aby byly i léky, jejichž podání není akutní, podány pacientovi s co nejkratší časovou prodlevou.

Vyjádření k odstavci 80

Daným problémem se vězeňská služba zabývá opakovaně s tím, že problémem je zajištění tlumočení v širokém spektru jazyků a ve své podstatě nepřetržitě, což nelze zajistit celostátně jednou agenturou. Proto došlo k posílení finančních prostředků na tlumočení v jednotlivých věznicích. I přesto se jedná o problém, který dosud není považován za uzavřený a pokračuje se v hledání systémového řešení.

Vyjádření k odstavci 81

Prostor k vycházkám je pacientům nemocnice vyhrazen. Někteří pacienti ho však nemohou využívat vzhledem ke svému špatnému zdravotnímu stavu, který jim neumožňuje volný pohyb. Nicméně v rámci kontrolního mechanismu bude následně prověřeno, jakým způsobem jsou realizovány vycházky pro pacienty vězeňské nemocnice, pokud jim lékař vycházky umožní. Zlepšení materiálních podmínek vycházkového dvora bude realizováno podle finančních možností Vazební věznice Praha – Pankrác.

Vyjádření k odstavci 82

Postup při zjištění těhotenství u ženy ve výkonu trestu odnětí svobody nebo výkonu vazby je upraven zákonem a prováděcími předpisy. Pokud zdravotní stav matky a dítěte dovoluje pobyt dítěte u matky, je jejich umístění v příslušné věznici za podmínek stanovených zákonem možné. Pokud však zdravotní stav dítěte vyžaduje lůžkovou zdravotní péči, musí tato být poskytnuta v mimovězeňském zdravotnickém zařízení, neboť vězeňská služba není oprávněna takovouto péčí poskytovat.

Ke konkrétnímu případu lze uvést, že relevantní právní předpisy byly v případě dané ženy dodrženy a obviněná byla na základě rozhodnutí soudu propuštěna z výkonu vazby dne 2. dubna 2014 a může tedy o své dítě pečovat na svobodě.

Vyjádření k odstavci 83

Problematika zajištění personálu ve věznici je spojena s řadou faktorů, které ovlivňují nábor nových zaměstnanců. Především je to splnění podmínek pro přijetí do služebního či pracovního poměru a naplnění trhu práce v oblasti, ve které se věznice nachází. Nezanedbatelnou okolností při rozhodování uchazeče o zaměstnání ve vězeňské službě je i výše finančního ohodnocení. Vězeňská služba je rovněž vázána při přijetí nových uchazečů přidělenými finančními prostředky. Věznice Valdice vyvíjí maximální úsilí k tomu, aby volná pracovní místa byla zaplňována.

Vyjádření k odstavci 84

Komunikaci s vězňnými osobami věnuje vězeňská služba stálou pozornost v rámci jak základní odborné přípravy zaměstnanců vězeňské služby, tak i v rámci dalšího vzdělávání v Akademii Vězeňské služby. Této oblasti je věnována pozornost i z důvodu fluktuace zaměstnanců vězeňské služby. Od ledna 2015 v rámci kontrolní a metodické činnosti analyzuje Generální ředitelství Vězeňské služby ČR všechny činnosti vychovatele a na základě vyhodnocení této analýzy přijme adekvátní opatření.

Vyjádření k odstavci 86

Možnost provádění osobních prohlídek je zakotvena v § 11 odst. 1 zákona o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, který dává příslušníkovi Vězeňské služby ČR oprávnění provést u osoby ve výkonu zabezpečovací detence, ve výkonu vazby nebo ve výkonu trestu odnětí svobody osobní prohlídku a prohlídku jejích věcí, prohlídku těla, snímání daktyloskopických otisků a pořizovat obrazové záznamy, popřípadě nařídit, aby se tato osoba podrobila lékařské prohlídce. Případy, kdy se provádí důkladná osobní prohlídka, jsou vymezeny v příslušných ustanoveních nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 23/2014 o Vězeňské a justiční strážní, ve znění pozdějších předpisů.

Již v roce 2013 bylo přistoupeno ke značnému omezení provádění plošných hromadných důkladných osobních prohlídek vězňných osob. Ve věznicích byly zrušeny generální prohlídky, které se podle nově platné úpravy provádí na základě rozhodnutí ředitele odboru vězeňské a justiční strážie a pouze v odůvodněných případech na základě rozhodnutí ředitele věznice. Dílčí prohlídka, jejíž součástí je důkladná osobní prohlídka, se dle nového znění provádí jednou za tři měsíce. Navíc důkladná osobní prohlídka se při dílčí prohlídce provede u vězňných osob v rozsahu stanoveném nařízením ředitele věznice s přihlédnutím k počtu vězňných osob v prohlíženém prostoru. Technická prohlídka, jejíž součástí je důkladná osobní prohlídka, se v odděleních výkonu vazby, odděleních pro výkon kázeňských trestů a odděleních se zvýšeným stavebně technickým zabezpečením provádí v intervalu nejméně jedenkrát týdně, z toho jednou v průběhu kalendářního měsíce ve dnech pracovního klidu. Důkladná osobní prohlídka se provádí při příchodu nebo příjezdu vězňných osob z pracoviště mimo věznici nebo pracoviště uvnitř věznice, a to vždy minimálně u 10 % z počtu pracovní čtyř vězňných osob, nejméně však u 4 vězňných osob. V rámci eskort, které jsou realizovány přes sběrné středisko a pomocná střediska, velitel eskorty ve spolupráci s příslušníkem odpovědným za výkon služby ve sběrném středisku nebo pomocném středisku před odjezdem eskorty zajistí provedení důkladné osobní prohlídky u namátkou vybraných 5 % eskortovaných, nejméně však u 4 eskortovaných.

Vězeňská služba bude iniciovat změnu nařízení generálního ředitele tak, aby důkladná osobní prohlídka byla prováděna pouze v případech, kde existuje závažné podezření, že daná osoba

ukrývá v/na těle zakázané látky či předměty. Dále bude zohledněn legitimní cíl, přičemž tohoto cíle není možné dosáhnout jiným méně zasahujícím opatřením. Při provádění prohlídky musí být maximálně usilováno o zachování důstojnosti prohlížené osoby, aby prohlídkou nebyla dotčena víc, než je nezbytně nutné. Podmínky a způsob, za kterých budou prováděny osobní prohlídky s pozorováním odhaleného těla při zachování lidské důstojnosti a zajištění účelu prováděného úkonu, budou vnitřním předpisem odlišeny od prohlídek, při kterých není nutné pozorovat odhalené tělo a které budou v mnoha případech postačující.

Vyjádření k odstavci 87

Při eskortě do mimovězeňského zdravotnického zařízení se v souladu s nařízením generálního ředitele č. 23/2014 eskortovanému přikládají minimálně pouta s poutacím opaskem, pokud vedoucí oddělení v odůvodněných případech nerozhodne jinak. Pro vedoucího oddělení je při tomto rozhodování závazné stanovisko ošetřujícího lékaře k omezení použití donucovacích prostředků.

Ve věci ponechání donucovacích prostředků vězněným osobám v průběhu poskytování zdravotnických služeb je nutné podotknout, že v průběhu eskorty je nutné dbát režimových opatření stanovených ošetřujícím lékařem. Tato režimová opatření se kromě jiného vztahují rovněž k ponechání donucovacích prostředků, i když nařízení generálního ředitele č. 23/2014 toto konkrétně neupravuje.

Větší individualizaci používání pout s ohledem na hodnocení rizika u konkrétní vězněné osoby při eskortách k lékařským vyšetřením umožní navrhovaná změna vnější a vnitřní diferenciaci věznic popsaná ve vyjádření k odstavci 55. V rámci vnitřní diferenciaci budou vůči každé ze tří plánovaných skupin osob umístěných do různých oddělení věznice s ostrahou uplatňovány jiné donucovací prostředky.

Vyjádření k odstavci 88

Vězeňská služba ČR bude poutání odsouzených v rámci předvádění uvnitř střežené části věznice posuzovat individuálně a v souladu s doporučením Výboru CPT bude dbát na kontrolu používání vězeňských pout.

Vyjádření k odstavci 89

Služební psi se ve vězeňské službě, v souladu s ustanovením § 11 nařízení generálního ředitele Vězeňské služby č. 23/2014, o vězeňské a justiční stráž, při výkonu služby využívají zejména:

- a) k zajišťování bezpečnosti příslušníků, popřípadě jiných osob,
- b) jako donucovací prostředek,
- c) k bezprostřednímu pronásledování uprchlých vězněných osob,
- d) k zajištění bezpečnosti při provádění eskort,
- e) při mimořádných bezpečnostních opatřeních k zajištění bezpečnosti,
- f) k vyhledávání nepovolených látek a předmětů.

Uvnitř věznic jsou služební psi využíváni především k vyhledávání drog, čemuž odpovídá i způsob a charakter jejich výcviku. Služební psi – specialisté nejsou cvičeni k použití stejným způsobem jako služební psi všestranní nebo obranní, tedy nelze je použít jako donucovací prostředek. Využití obranných nebo všestranných služebních psů je při výkonu služby v denní době výjimečné a odvíjí se především od typu věznice, přičemž preventivním způsobem přispívá k zajištění klidu a stanoveného pořádku. Pakliže má služební pes vystupovat odstrašujícím dojmem, je nutné ho prostřednictvím psovoda pobízet, aby takovým způsobem působil, což není svévolně uplatňováno. Pakliže je služební pes používán k pochůzkové činnosti nebo při hromadných nástupech velkého množství vězněných osob na volném prostranství, a to

především ve věznici se zvýšenou ostrahou, kde není dostatek fyzicky přítomných příslušníků vězeňské služby, jedná se výlučně o preventivně bezpečnostní opatření

V roce 2015 bude provedena celková analýza využití služební kynologie, včetně systemizace počtu služebních psů, krom jiného i s ohledem na typ a architektonické uspořádání jednotlivých věznic. Na základě výsledků bude navržen nový systém využití služební kynologie, který ujednotí výkon služby psovodů a využití služebních psů tak, aby odpovídal reálným požadavkům pro zajištění odpovídající míry bezpečnosti.

Vyjádření k odstavci 90

Příslušník je při plnění svých úkolů oprávněn podle § 17 zákona o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky použít donucovací prostředky, pokud je to nezbytné k zajištění pořádku a bezpečnosti, proti osobám, které ohrožují život nebo zdraví, úmyslně poškozují majetek nebo násilím se snaží mařit účel výkonu zabezpečovací detence, výkonu vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody, anebo narušují pořádek nebo bezpečnost v prostorách vězeňské služby, ve věznici pro místní výkon trestu, v budovách soudů, jakož i jiných místech činnosti soudů, budovách státních zastupitelství nebo ministerstva, v zařízeních mimovězeňských poskytovatelů zdravotních služeb a v blízkosti střežených objektů.

Podle dostupných statistik byly poutací popruhy v průběhu roku 2014 použity napříč celou vězeňskou službou v celkem 16 případech, přičemž ve Věznici Valdice devětkrát.

Od 1. 3. 2015 je účinná novela vyhlášky č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, která v ustanovení § 23 odst. 6 výslovně stanoví, že odsouzeného, který vzhledem ke svému duševnímu stavu ohrožuje sebe nebo okolí, lze na základě doporučení lékaře umístit na nezbytně nutnou dobu na zvláštní celu, která je součástí krizového oddělení. Cílem opatření je zajistit, aby omezením, popř. použitím omezovacích prostředků nedošlo k ohrožení zdraví a aby současně byla včas a v potřebném rozsahu poskytnuta nutná zdravotní péče. Jak vyžaduje právní úprava omezovacích prostředků v § 39 odst. 3 písm. d) zákona o zdravotních službách, použití omezovacích prostředků indikuje vždy lékař. Pouze ve výjimečných případech vyžadujících neodkladné řešení může použití omezovacích prostředků indikovat i jiný přítomný zdravotnický pracovník, který není lékař. Lékař musí být o takovém použití omezovacího prostředku neprodleně informován a musí potvrdit odůvodněnost omezení. V tomto rozsahu je tedy doporučení Výboru CPT implementováno.

Vyjádření k odstavci 91

K tomu, aby příslušník mohl donucovací prostředky vyjmenované v zákoně o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky v souladu se zákonem použít, musí k nim mít trvalý přístup. V současné době používané teleskopické obušky, které nahradily původní gumové, se nosí ve speciálních pouzdrech a vzhledem ke své malé velikosti ve složené stavu nemají odstrašující účinek, byť se nosí připevněné ke služebnímu pásu. Nicméně doporučení Výboru CPT bude realizováno a budou podniknuty nezbytné kroky k zajištění toho, že vězeňští dozorcí nebudou systematicky vybaveni obuškem, a to v závislosti na typu věznice, ve které vykonávají dozorcí činnosti. Tam, kde nebudou obušky pro pohyb v místě ubytování vězněných osob výslovně předepsány, budou uloženy v místě dozorcům dostupném (na služebně) a tedy ukryty z dohledu vězněných osob.

Ve vztahu k problematice nošení služebních pout je vězeňská služba toho názoru, že donucovací prostředek tohoto typu nepůsobí nikterak odstrašujícím dojmem. Lze uvažovat o tom, že pouta

budou ze současných polootevřených pouzder ukládána do uzavřených kapes, které budou připevněny na služebním pásu.

Vyjádření k odstavci 92

Podobně jako v předchozím bodě obušek a pouta, patří i slzotvorné, elektrické nebo jiné obdobně dočasně zneschopňující prostředky mezi donucovací prostředky vyjmenované v zákoně o Vězeňské službě a justiční strážní České republiky, které je příslušník při plnění svých úkolů oprávněn použít. I přes potenciálně škodlivé účinky látek obsažených v slzotvorných prostředcích je vězeňská služba toho názoru, že slzotvorné prostředky jsou z hlediska jejich použití humánnější a méně nebezpečné ve vztahu k možnému ublížení na zdraví osoby, proti níž je nutné zakročit. Pakliže vězeňská služba omezí míru nošení obušků, je na místě zmínit tu skutečnost, že vězeňští dozorcí se mnohdy pohybují v prostorech, kde se volně pohybují desítky vězňů, a slzotvorný prostředek může být jediný dostupný obranný prostředek pro případ jejich možného napadení. Nicméně i přes shora uvedené argumenty budou iniciovány legislativní změny ohledně donucovacích prostředků a přijata systémová a regulativní opatření k použití slzného plynu.

Vyjádření k odstavci 93

V současné době legislativa upravuje možnost obviněných a odsouzených podat žalobu ke správnímu soudu k přezkoumání rozhodnutí o kázeňském trestu propadnutí věci, umístění do uzavřeného oddělení mimo program zacházení, celodenního umístění do uzavřeného oddělení, samovazby a rozhodnutí o ochranném opatření zabránění věci.

Vláda připouští, že ukládání kázeňských trestů si zaslouží celkovou revizi, nicméně je nutno dodat, že kázeňské tresty umístění do uzavřeného oddělení mimo program zacházení, celodenního umístění do uzavřeného oddělení a samovazby jsou ukládány jen za závažná porušení povinností vězňů. Jde zejména o držení nepovolených věcí, které svou povahou mohou závažně ohrozit bezpečnost věznice, držení a užívání omamných a psychotropních látek a násilí ve vztahu k vězňům nebo personálu věznice. Je zde na místě úvaha, zda tyto kázeňské tresty mají ve vztahu k výše uvedeným přestupkům motivační a odstrašující charakter, a zda by tato provinění neměla být řešena v rámci trestního řízení. Bude proto iniciována změna legislativy tak, aby proces kázeňského řízení byl celkově upraven v zákoně o výkonu trestu odnětí svobody, byla zkrácena doba pobytu v uzavřeném oddělení a samovazby a rozhodování o nejzávažnějších kázeňských proviněních bylo přesunuto do trestního řízení.

Vyjádření k odstavci 94

Způsob výkonu kázeňských trestů bude součástí navrhované změny legislativy, která se bude týkat úpravy kázeňského řízení v oblasti druhů trestů a odpovědnosti za kázeňský přestupek. Úprava závažných kázeňských přestupků bude přesunuta do oblasti trestního práva. Procesní část kázeňského řízení bude nově upravena tak, aby celý proces kázeňského řízení byl upraven v zákoně o výkonu vazby nebo v zákoně o výkonu trestu odnětí svobody.

Vyjádření k odstavci 95

Generální ředitelství Vězeňské služby ČR při kontrolní a metodické činnosti kontroluje, zda odsouzení, kterým byl uložen trest umístění do uzavřeného oddělení, jsou předváděni z výkonu kázeňského trestu na aktivity programu zacházení. K této problematice vězeňská služba přijala systémová opatření.

K situaci ve Věznici Valdice lze uvést, že pouze výjimečně nastala situace, kdy odsouzený, který vykonával tento kázeňský trest, nebyl pracovně zařazen a měl stanoven minimální program

zacházení, který mu byl stanoven pouze v případě, že si nezvolil nebo odmítal zvolit např. speciálně výchovné aktivity. Pak většinu času strávil v uzavřeném oddělení.

Vyjádření k odstavci 96

Toto doporučení je plněno. Povinnost pro zaměstnance vězeňské služby předávat kopie rozhodnutí o uložených kázeňských trestech vyplývá z nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 36/2014 o kázeňském řízení u obviněných, odsouzených a chovanců, které nabylo účinnosti dne 1. 10. 2014.

Vyjádření k odstavci 97

Zdravotníci pracovníci mají při poskytování zdravotních služeb nezávislé postavení a při poskytování zdravotních služeb jsou vázáni nejenom svou přísahou a etickým kodexem zdravotnického pracovníka, ale též kvalitou poskytovaných služeb. Rozdílný postoj není přípustný ani u medicínsko-právních úkonů. Současně lékařské vyšetření schopnosti vykonat kázeňský trest při odborně správném postupu nemůže vest ke ztrátě důvěry mezi pacientem a lékařem, neboť účelem lékařského vyšetření je chránit zdraví odsouzeného, pokud by kázeňským trestem mohlo být ohroženo. Jedná se tedy o vyšetření preventivního charakteru, přičemž míra účinnosti prevence je významně závislá na znalosti zdravotního stavu a jeho dosavadního vývoje. Lékař, který pacienta vidí poprvé, nemá dostatek informací k celkovému zhodnocení zdravotního stavu a možných negativních důsledků kázeňského trestu. Vlášda se proto s tímto doporučením Výboru CPT neztotožňuje.

Při novelizaci nařízení generálního ředitele Vězeňské služby č. 36/2014 o kázeňském řízení u obviněných, odsouzených a chovanců bude pravidlo 43.2 Evropských vězeňských pravidel zapracováno.

Vyjádření k odstavci 98

K materiálním podmínkám ve výkonu vazby bylo již uvedeno stanovisko k odst. 75. V rámci zlepšování podmínek výkonu vazby budou ve Vazební věznici Litoměřice postupně zlepšeny materiální podmínky i v celách kázeňských trestů.

Vyjádření k odstavci 100

Problematika prodloužení doby návštěv a rozšíření okruhu osob, které mohou vězněné osoby přijímat při návštěvě, bude zahrnuta do následné novelizace zákona o výkonu vazby a zákona o výkonu trestu odnětí svobody. Již v současné době však věznice umožňují obviněnému či odsouzenému i návštěvy jiných než blízkých osob a v případě vazebních věznic i na dobu delší, než jaká je vězněné osobě zaručena v zákoně.

Vyjádření k odstavci 101

Vazební věznice Litoměřice v současné době nedisponuje vhodnými prostorami pro realizaci návštěv „za dobré chování“ bez bezpečnostní kontroly. Je nutná rekonstrukce stávajících návštěvních prostor, což představuje investici v řádech stovek tisíců korun. Nicméně vězeňská služba bude hledat optimální řešení pro realizaci těchto návštěv a to nejen ve Vazební věznici Litoměřice.

Vyjádření k odstavci 102

K situaci ve Vazební věznici Litoměřice lze uvést, že má k dispozici 5 telefonních automatů pro vězněné osoby. V roce 2014 bylo celkem realizováno 2 883 telefonních hovorů z toho 1 683 telefonátů realizovaných obviněnými a 1 245 telefonátů realizovaných odsouzenými. Žádosti o telefonní rozhovory ze strany vězněných osob jsou vyřizovány průběžně, kdy zpravidla vězněná osoba telefonuje týž den nebo následující den. Pro úplnost lze dodat, že vězeňská služba připravuje systémovou změnu ohledně výběru nového operátora, který bude poskytovat

předmětné služby. Tato změna by se měla pozitivně promítnout i do vyššího počtu telefonních automatů, a tedy i do možnosti realizace vyššího počtu telefonních hovorů.

Vyjádření k odstavci 103

Metody výkonu dozoru upravuje Pokyn obecné povahy nejvyššího státního zástupce č. 10/2012 o výkonu dozoru nad dodržováním právních předpisů v místech, kde je podle zákonného oprávnění omezována osobní svoboda. Dozor je vykonáván formou šetření prováděného na základě podnětu či jiného poznatku nebo formou osobních návštěv státních zástupců ve věznicích zpravidla jednou za dva měsíce, o nichž se činí záznam o prověrce. Pokyn obecné povahy obligatorně stanoví oblasti, které musí státní zástupce přezkoumat vždy při každé návštěvě věznice – zda jsou obvinění, odsouzení či chovanci drženi v daných zařízeních v souladu s právními předpisy a zda si daná zařízení důsledně opatřují podklady a řádně vedou v příslušných spisech či jiných evidencích. U odsouzených se vždy zabývá i tím, zda jsou v souladu s příslušným rozhodnutím soudu umístěni ve stanoveném typu věznice. U obviněných se vždy zabývá tím, zda jsou dodržovány obecně závazné předpisy a pokyny soudu nebo státního zástupce k oddělenému umístění obviněných do cel. Další zaměření dozoru volí státní zástupce dle své znalosti poměrů v konkrétním zařízení. Věznice mají povinnost informovat státního zástupce o požadavku obviněného či odsouzeného hovořit se státním zástupcem a ten podle naléhavosti žádosti o osobní kontakt a rozmluvu s vězněm realizuje.

Zápisy z prověrek prováděných dozorovými státními zástupci byly dříve ponechávány v jednotlivých věznicích k dispozici jejich ředitelům. Při předchozí návštěvě proto mohl Výbor CPT do zápisů o prověrkách nahlédnout. Od roku 2011, kdy byla tato praxe Nejvyšším státním zastupitelstvím zrušena, již ředitelé věznic nemají k dispozici zápisy o prověrkách a Výboru CPT tak mohli dát k nahlédnutí pouze příkazy státního zástupce, které jsou vydány pouze v případě, že státní zástupce shledá ve věznici porušení právních předpisů a jsou tedy stručnější než zápisy o prověrkách.

D. Zabezpečovací detence

Vyjádření k odstavcům 106 a 107

Vláda si je vědoma, že problém vztahu trestu odnětí svobody k výkonu zabezpečovací detence si vyžaduje komplexní řešení. Bude proto iniciovat odborné konzultace v této věci s cílem připravit návrhy konkrétních legislativních změn.

Vyjádření k odstavci 109

Ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno je řádně nastavena a prováděna kontrolní činnost na všech stupních řízení. Příslušníci a zaměstnanci jsou a budou pravidelně školeni a upozorňováni na důsledné dodržování všech zákonných norem a služebních předpisů včetně otázek zmiňovaných Výborem CPT. Generální ředitelství Vězeňské služby ČR bude i nadále tuto problematiku sledovat při své kontrolní a metodické činnosti a reagovat na podněty a stížnosti chovanců na nevhodné chování či jednání zaměstnanců.

Vyjádření k odstavci 112

S ohledem na charakter osob umístěných v ústavu zabezpečovací detence je nutné přizpůsobit ubytovací a provozní podmínky tak, aby na straně jedné vyhovovaly individuálním osobnostním a terapeutickým potřebám chovance a současně ochráně jeho zdraví. Otázka vlivu prostředí na kvalitu terapeutických postupů je věcí odborného přístupu v rámci terapeutických a léčebných programů.

Ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno si chovanci mohou vyzdobit pokoj, kde jsou umístěni, fotografiemi či obrázky, které mohou umístit na nástěnky a

poličky na pokojích. Ve II. pololetí roku 2014 byly pokoje chovanců barevně vymalovány. Ke stravování jsou z příborů poskytovány chovancům pouze lžíce, a to především s ohledem na vlastní bezpečnost chovanců, ale i bezpečnost personálu. Chovanci v žádném případě nejsou nuceni k typizovanému účesu a vlasy si mohou upravovat dle svých požadavků.

Vyjádření k odstavci 113

V současné době lze konstatovat, že tomuto chovanci je poskytována maximální péče ze strany personálu, stálý zájem o jeho osobu a snaha o jeho aktivizaci a uspokojování bazálních potřeb jak osobnostně nepatologických, tak i zdravotních. Vývoj jeho psychického stavu je personálem nadále monitorován a terapeuticky usměrňován se snahou k dosažení pozitivních změn a v případě jejich dosažení bude bezprostředně reagováno návrhem na změnu ochranného opatření.

Vyjádření k odstavci 114

Česká republika konstatuje, že zdravotní péče poskytovaná chovancům není s ohledem na jejich osobnostní charakter zásadním problémem terapeutických programů. Zpravidla se jedná o poskytování ambulantní zdravotní péče, kterou je vězeňská služba schopna ve většině případů poskytnout ve svých zařízeních. V případě destabilizace zdravotního stavu lze lůžkovou péči při eventuálních kapacitních problémech zajistit ve spolupráci s mimovězeňskými poskytovateli. V případě výrazně rostoucího počtu chovanců bude vězeňská služba přijímat adekvátní opatření. V současné době je však kapacita Ústavu zabezpečovací detence naplněna z méně než 50% a jsou tedy k dispozici určité kapacitní rezervy.

Vyjádření k odstavci 115

Snahou odborného personálu je v maximální možné míře aktivizovat chovance k účasti na aktivitách. Za účelem zapojení maximálního počtu chovanců probíhají souběžně i dvě aktivity k využití maximální kapacity prostor a personálu k práci s chovanci, kteří mají o toto zájem. Práce s chovanci detenčního ústavu se zaměřuje na oblasti výchovné, výukové i terapeutické. Opomíjeny nejsou ani aktivity sloužící k relaxaci a rozvíjení zájmů chovanců. Na činnosti s chovanci se podílí celý tým odborných zaměstnanců i příslušníků Vězeňské služby ČR zařazených na úseku zabezpečovací detence. Dle charakteru aktuální skladby zde umístěných chovanců i požadavků jednotlivých aktivit je přijímán jak individuální, tak i skupinový – komunitní přístup. Vězeňská služba bude nadále pokračovat v rozvíjení zacházení s chovanci.

Vyjádření k odstavci 116

Chovancům umístěným ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno trpícím závislostmi na návykových látkách je pro překonání aktuálních abstinčních příznaků poskytován program nahrazující aktivity, které jsou obsahem ochranného léčení. Do zabezpečovací detence však doposud přicházeli chovanci již detoxikovaní v průběhu výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného léčení a nebylo tedy nutné k tomuto programu přistupovat. V rámci individuálních terapeutických pohovorů s psychologem a psychiatrem probíhá u indikovaných chovanců práce zaměřená na závislostní problematiku. Při vzdělávacích aktivitách „trivium“ probíhá pro toxikomany i osoby ohrožené možným abúzem návykových látek edukační program upozorňující na rizika návykových látek.

Vyjádření k odstavci 117

Je třeba mít na paměti, že ordinace léků není odvislá od statutu pojištěnce, ale závisí výhradně na kvalitě zjištěného zdravotního stavu a léčebném programu. Pokud je zdravotní stav chovance takový, že vyžaduje farmakoterapii, kterou lze aplikovat pouze v lůžkové péči, pak je chovanec umístěn v lůžkovém zařízení. Jakmile pominou důvody pro lůžkovou péči, jsou chovanci ordinovány takové léky, které lze podávat ambulantně při zohlednění ekonomických standardů obecně stanovených zákonem o veřejném zdravotním pojištění. Současně nelze zaměňovat

léčebné programy u osob, kterým bylo nařízeno ochranné léčení s léčebnými programy u osob umístěných v zabezpečovací detenci.

Vyjádření k odstavci 121

Viz vyjádření k odstavci 78.

Vyjádření k odstavci 122

Vláda má za to, že je v kompetenci ošetřujícího lékaře, aby po zhodnocení aktuálního zdravotního stavu a účelu a cíle konkrétního vyšetření rozhodl o tom, zda s ohledem na bezpečnost svou i chovance bude vyšetření provádět přes mříže nebo ne. Je nutné si uvědomit, že specifika psychiatrického a psychologického vyšetření jsou v tom, že jejich účelem je odhalit a posoudit míru těch osobnostních rysů, popř. negativních důsledků nemoci, které si pacient neuvědomuje, resp. se jim i vědomě brání, což se zpravidla projevuje jeho zvýšenou agresivitou. Pokud lékař takovýto stav nepředpokládá, pak vyšetření přes mříže neprovede, neboť přímý kontakt s pacientem je i pro něho optimálnější. Nicméně vězeňská služba se bude snažit realizovat obecně přímý kontakt psychiatra či psychologa s chovancem, pokud není rizikový pro jejich zdraví či bezpečnost a tam, kde to bude možné, bude se snažit poskytovat psychiatrovi či psychologovi ochranu jiným způsobem než uskutečňováním konzultací přes mříže.

Vyjádření k odstavci 123

Poskytování zdravotních služeb je upraveno zejména zákonem o zdravotních službách a zákonem č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách (dále jen „zákon o specifických zdravotních službách“). V rámci těchto zákonů je upraven i postup při získání souhlasu s poskytovanými službami, a to včetně souhlasu písemného, a postup s jejich poskytováním bez souhlasu pacienta. Osoby umístěné v zabezpečovací detenci mají v tomto ohledu stejná práva jako další pacienti, a to včetně práva vyjádřit informovaný souhlas s léčbou nebo doporučovanou léčbu odmítnout.

Vyjádření k odstavci 125

Použití omezovacích prostředků jako součást poskytování zdravotních služeb je výslovně upraveno § 39 a § 40 zákona o zdravotních službách. Daná právní úprava nestanoví výjimky pro osoby umístěné v zabezpečovací detenci. Při použití omezovacích prostředků se rovněž vychází z ustanovení § 35 zákona o výkonu zabezpečovací detence a z nařízení ředitele Vazební věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno č. 3/2013. O umístění chovance do izolační místnosti rozhoduje vždy lékař. Toto platí pro celou Vězeňskou nemocnici a Ústav pro výkon zabezpečovací detence Brno.

K situaci ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno lze uvést, že v mimopracovní době jsou přítomni vždy dva lékaři zajišťující službu po dobu 24 hodin denně. Izolační cela je dle citovaného zákona vybavena kamerovým systémem. Nejméně jedenkrát za 24 hod. je vždy realizována prohlídka chovance lékařem, který určí četnost prohlídek zdravotnickým personálem. Od 1. září 2014 je ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno zajištěna stálá zdravotnická služba. V případech, kdy musí být na osobě umístěné do izolační místnosti aplikovány omezovací prostředky jako například fixace pomocí ochranných pásů, bude zajištěna stálá přítomnost personálu, který bude dohlížet na stav pacienta.

Vyjádření k odstavci 126

Použití chemických omezovacích prostředků je vždy zaznamenáváno ve zdravotnické dokumentaci vedené o pacientovi. Jak je rozebráno ve vyjádření k odstavci 90, použití omezovacích prostředků indikuje vždy lékař, pouze ve výjimečných případech vyžadujících neodkladné řešení může použití omezovacích prostředků indikovat i jiný přítomný zdravotnický

pracovník, který není lékař. Lékař musí být o takovém použití omezovacího prostředku neprodleně informován a musí potvrdit odůvodněnost omezení. Budou učiněny kroky k tomu, aby tato popsaná právní úprava byla důsledně dodržována.

V současné době je připravován návrh novely zákona o zdravotních službách, která zavede povinnost poskytovatele zdravotních služeb vést centrální evidenci použití omezovacích prostředků, jež bude obsahovat souhrnné údaje o počtech případů použití omezovacích prostředků za rok, a to pro každý omezovací prostředek zvlášť včetně chemických omezovacích prostředků.

Vyjádření k odstavci 128

Od 1. července 2014 je ve Vazební věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno zařazena stálá sociální pracovnice. Od 1. září 2014 je v tomto ústavu zajištěna stálá zdravotnická služba.

Vyjádření k odstavci 130

Kurzy a školení personálu zařazeného v oddělení pro výkon zabezpečovací detence, probíhají řádně a v dostatečné míře tak, aby pokryly požadavky na něj kladené. Všichni zaměstnanci zařazení v oddělení pro výkon zabezpečovací detence absolvovali týdenní kurz v Psychiatrické nemocnici Praha-Bohnice. Dále proběhla několikadenní návštěva ve Věznici Stráž pod Ralskem, kde odborný personál shlédl práci s osobami s mentálním postižením na specializovaném oddělení a proběhlo i několik návštěv ve Věznici a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Opava. Nyní je plánována další stáž v psychiatrických nemocnicích Brno – Černovice a Praha – Bohnice. Vybraní zaměstnanci absolvovali kurzy Praktická didaktika při přípravě vzdělávacích aktivit, Sociálně psychologický výcvik a další v Akademii Vězeňské služby ČR. Zaměstnanci Vazební věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno absolvují pravidelné interní školení. V neposlední řadě všichni zaměstnanci pravidelně absolvují supervizi pod vedením externího supervizora. Probíhá rovněž kontinuální školení na téma „zacházení s duševně nemocnými“. Této problematice bude i nadále věnována patřičná pozornost, přičemž Vězeňská služba ČR bude soustavně zvyšovat kvalifikaci v kurzech zabezpečovaných akreditovanými vzdělávacími institucemi.

Vyjádření k odstavci 131

Viz stanovisko k odst. 91 a 92.

Vyjádření k odstavci 135

Potřeba vypracování druhého znaleckého posudku je na uvážení soudu. Soud má možnost si ho vyžádat, pokud to uzná za vhodné.

Vyjádření k odstavci 136

Orgány státní správy provedou prověrku soudů zaměřenou na dodržování lhůt při rozhodování soudů o prodloužení zabezpečovací detence a případně přijmou relevantní kroky k nápravě zjištěných pochybení.

Vyjádření k odstavci 141

Viz stanovisko k odst. 102.

Vyjádření k odstavci 143

Viz stanovisko k odst. 86.

Vyjádření k odstavci 146

Tato problematika je řešena v rámci odborných školení pro zaměstnance Vazební věznice a Ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno, přičemž při zjištění porušení důvěrnosti korespondence bude postupováno v souladu s právními předpisy.

Vyjádření k odstavci 147

V Ústavu zabezpečovací detence v Brně realizoval státní zástupce v období od 27. února 2009 do 3. března 2015 celkem 36 prověrek, při nichž se zaměřil zejména na zákonnost umístění chovanců v ústavu, stížnosti chovanců, zákonnost použití donucovacích prostředků, zákonnost uložených kázeňských trestů a kázeňských odměn. V příloze je stanovisko i s fotodokumentací ze dne 10. září 2014 k šetření, které provedl dozorový státní zástupce v Ústavu zabezpečovací detence Brno u konkrétního chovance. Předmětné šetření bylo iniciováno údajnými nedostatky zjištěnými Výborem CPT v době od 2. dubna 2014 do 4. dubna 2014, kdy delegace Výboru CPT navštívila Ústav zabezpečovací detence v Brně. Pochybení konstatovaná Výborem CPT však kontrolní činností dozorového státního zástupce nebyla potvrzena. Výsledek prověřkové činnosti a šetření tak nevytvořil zákonné podmínky pro vydání příkazu k zachování právních předpisů platných pro výkon zabezpečovací detence podle § 40 odst. 2 písm. e) zákona o výkonu zabezpečovací detence.

E. Psychiatrické ústavy

Vyjádření k odstavci 149

Hlavním cílem reformy psychiatrické péče v ČR je vybudování komunitních služeb poskytujících zdravotně sociální péči duševně nemocným, která je alternativou institucionální péče ve velkokapacitních psychiatrických nemocnicích. V důsledku bude značná část duševně nemocných léčena v jejich přirozeném prostředí a nikoliv ve velkokapacitních institucích.

Strategie reformy psychiatrické péče si klade za svůj globální cíl zvýšit kvalitu života duševně nemocných osob. Preventivní aktivity (primární, sekundární a terciární prevence) významným způsobem napomohou k včasnému zachytu projevů duševních nemocí. Systematické vybudování sítě komunitního pilíře péče (tzv. Center duševního zdraví) bude poskytovat skrze multidisciplinární tým duševně nemocným zdravotně-sociální intervence v jejich přirozeném prostředí. Mezi další systémové aktivity patří nové a inovované typy péče (zejména rozšířené ambulance, denní stacionáře apod.). Další komponentou strategie je rozvoj akutních oddělení psychiatrické péče ve všeobecných nemocnicích a destigmatizační a edukační aktivity, které s výše naznačeným procesem úzce souvisí a navzájem se podmiňují. Podrobnější informace jsou uvedeny v příloze.

Vyjádření k odstavcům 153 a 154

Reforma psychiatrické péče počítá i se zlepšením podmínek ve stávajících zařízeních, ve kterých by mělo postupnými investicemi dojít ke kultivaci prostředí i zmenšení kapacit jednotlivých pokojů. Hlavním cílem reformy je především systémová změna, jejímž prostřednictvím by, tak jak je popsáno ve vyjádření k odstavci 149, mělo dojít k odklonu od současného institucionálního modelu péče.

Vláda si je vědoma, že prostorové a materiální vybavení psychiatrických léčeben v České republice není v současné době na optimální úrovni a v některých odděleních nemá pacient k dispozici samostatný noční stolek a uzamykatelnou skříňku. V tomto směru však již v uplynulých letech došlo v rámci finančních možností k výraznému zlepšení a i v budoucnu se počítá s postupným doplňováním chybějícího úložného prostoru pro pacienty. Aby došlo

k nastavení určitého standardu, jehož by psychiatrické nemocnice měly postupně dosáhnout, bude iniciována změna prováděcího předpisu, který zpřesní materiální standard lůžkové psychiatrické péče. Současně si vláda dovoluje uvést, že v některých vybraných pokojích v psychiatrické nemocnici v Kosmonosech chybí část obvyklého vybavení záměrně. Tyto pokoje jsou určeny pouze pro krátkodobý pobyt pacientů, jež po stavu rozrušení nejsou ještě zcela klidní a není proto vhodné je bezprostředně po rozrušení umístit na běžný pokoj.

Vyjádření k odstavci 155

Obecně lze konstatovat, že psychiatrické léčebny se snaží umožňovat svým pacientům pobyt venku v co nejširší míře, avšak s ohledem na konkrétní technické a personální možnosti. Formy a rozsah pobytu pacienta ve venkovním prostředí a míra volnosti jeho pohybu po venkovním prostoru pak musí odpovídat zdravotnímu stavu pacienta. Konkrétně v psychiatrické nemocnici Kosmonosy je venkovní pohyb umožněn všem pacientům, kteří nejsou zcela upoutáni na lůžko. Nechodící pacienti jsou pak personálem vyvázeni na kolečkových křeslech, přičemž je plně využíván potenciál přilehlého parku. Pacienti v tomto i dalších psychiatrických zařízeních navíc běžně odcházejí mimo zařízení. Do budoucna bude usilováno o personální posílení psychiatrických nemocnic, tak aby byl pobyt venku umožněn i pacientům, kteří si vyžadují více pozornosti.

Zákaz pobytu venku se jakožto formální či neformální sankce nevyužívá ani nevyužíval ani v době návštěvy Výboru CPT.

Vyjádření k odstavci 158

Podle § 88 odst. 1 zákona o specifických zdravotních službách je pacient při výkonu ochranného léčení povinen podrobit se individuálnímu léčebnému postupu stanovenému pro ochranné léčení, včetně všech zdravotních výkonů, které jsou součástí individuálního léčebného postupu. Tím není dotčeno právo pacienta vybrat si z možných alternativ léčby.

Možnosti léčby parafilních sexuálních delikventů jsou následující: Doporučené postupy v terapii parafilních sexuálních delikventů, které na základě mezinárodních vědeckých poznatků vypracovaly odborné společnosti České lékařské společnosti Jana Evangelisty Purkyně, zahrnují psychoterapii a biologickou terapii. Samotnou psychoterapii bez biologické terapie lze užít pouze v případě, že se jedná o jiné než nebezpečné parafilie. V ostatních případech může být léčba plně účinná pouze tehdy, pokud se psychoterapie použije v kombinaci s biologickou terapií. Biologickou terapii představuje medikamentózní léčba (psychofarmaka, antiandrogeny, analoga gonadoliberinu) a chirurgická kastrace. Ordinance samotných psychofarmak je indikovaná zejména u případů exhibicionismu, voyerismu nebo u kompulzivní masturbace. Lékem volby v případě nebezpečných parafilí jsou antiandrogeny nebo analoga gonadoliberinu (jedná se o léky potlačující androgenní regulaci). Žádný z hormonálních přípravků není aplikován, chybí-li informovaný souhlas pacienta. Dalšími překážkami pro aplikaci této léčby je skutečnost, že dosud není dokončen somatosexuální vývoj, existence těžké hypertenze, kardiální či renální léze, depresivní porucha, alergie na preparát a onemocnění hypofýzy. Jak vyplývá z doporučených postupů v terapii sexuálních delikventů, v případě nebezpečných parafilí jsou tedy alternativou antiandrogenní léčby pouze analoga gonadoliberinů (tedy taktéž hormonální farmakoterapie) nebo chirurgická kastrace, jejíž použití kromě svobodného a informovaného souhlasu pacienta vyžaduje souhlas centrální expertní komise a soudu.

K zamezení nejasností v aplikační praxi budou učiněny následující kroky:

1.) Bude co nejdříve přijat metodologický pokyn objasňující poskytování souhlasu s antiandrogenní léčbou. Pokyn bude obsahovat informaci o povinnosti zajistit písemné poučení

pacienta, povinnosti získat jeho písemný souhlas a umožnit mu tento souhlas stáhnout a přerušit léčbu.

2.) Dojde k následnému vyjasnění právní úpravy poskytování souhlasu se zákroky a léčebnými postupy v režimu ochranného léčení v zákoně o specifických zdravotních službách.

V případě, že pacient nevysloví s léčbou souhlas, je ponechán v ochranném léčení, které je mu v soudním přezkumu v případě potřeby v souladu s § 353 zákona č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním, v dvouletých intervalech opakovaně prodlužováno.

Vyjádření k odstavci 159

Ministerstvo zdravotnictví konstatuje, že „pyžamový režim“ nebyl v minulosti využíván jako forma trestu, ale jako součást ochranného léčení u pacientů s vybranými diagnózami na základě doporučení odborné společnosti. V současné době se již však nebude využívat.

Vyjádření k odstavci 161

Policie ČR je v rámci psychiatrických zařízení přítomná pouze při převzetí pacienta do psychiatrické péče. Během vlastního lékařského vyšetření již přítomná není. Výjimku tvoří pouze případy, kdy pacient bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob anebo majetek. V těchto případech Policie ČR zajišťuje ochranu života a zdraví osob v souladu se svými pravomocemi podle zákona. V rámci novely zákona o zdravotních službách bude doplněno výslovné zmocnění pro příslušníky Policie České republiky, Vojenské policie, obecní policie nebo Vězeňské služby České republiky být na žádost poskytovatele zdravotních služeb přítomen a při poskytování záchranné služby nebo při odborném lékařském vyšetření zajišťovat ochranu života a zdraví osob v situacích ohrožení, aby byly pravomoci lékaře a příslušníků Policie ČR či jiných bezpečnostních sborů jasně určeny, samozřejmě při respektu k lékařskému tajemství a důvěrnosti vztahu mezi lékařem a pacientem.

Vyjádření k odstavci 162

Systém zaznamenávání nežádoucích událostí, jako jsou například zranění pacientů, které by mohly zakládat podezření na špatné zacházení ze strany zaměstnanců zařízení, je v psychiatrických zařízeních zajištěn. Tyto záznamy jsou pořizovány i při méně závažných zjištěních a lze je využít pro případná další řízení. Záznamy o nežádoucích událostech jsou zpravidla zapisovány elektronicky a periodicky vyhodnocovány vedením zdravotnických zařízení.

Mimo to bude iniciována legislativní změna, jejímž prostřednictvím bude v zákoně o zdravotnických službách zakotvena povinnost lékaře oznamovat podezření ze špatného zacházení s osobami omezenými na svobodě příslušným dozorovým orgánům.

Vyjádření k odstavci 165

Vláda nepovažuje za možné zakotvení časových limitů pro použití mechanických omezovacích prostředků. Toto omezení se řídí zdravotním stavem pacienta a je používáno jako krajní prostředek na zcela nezbytnou dobu. Pokud by bylo přerušeno užívání mechanického omezovacího prostředku, aniž by na to byl pacient z důvodu svého zdravotního stavu připraven, by bylo možné situaci řešit pouze razantní farmakoterapií, což je nežádoucí a rizikové pro pacienta

Nicméně v současné době je v legislativním procesu novela zákona o zdravotních službách, která se soustředí i na zakotvení záruk ochrany práv pacienta, u něhož je nutné se vzhledem k jeho stavu rozrušení uchýlit k použití omezovacích prostředků. Zákon nově stanoví zásadu subsidiarity použití omezovacích prostředků a zásadu, že musí být volen nejméně omezující

prostředek odpovídající účelu jeho použití. Upravena bude rovněž povinnost poskytovatele zdravotních služeb vést centrální evidenci použití omezovacích prostředků, která obsahuje souhrnné údaje o počtech případů použití omezovacích prostředků za rok, a to pro každý omezovací prostředek zvlášť. Vláda se domnívá, že tato nová legislativa pomůže eliminovat excesy v používání omezovacích prostředků v psychiatrických nemocnicích, ke kterým mohlo ve výjimečných případech docházet.

Ministerstvo zdravotnictví bude dále za účelem zlepšení praxe používání omezovacích prostředků metodicky působit na psychiatrické nemocnice formou školícího programu pro zaměstnance psychiatrických nemocnic o používání omezovacích prostředků a vydáním vzorového vnitřního předpisu pro používání omezovacích prostředků v psychiatrických nemocnicích včetně prostředků chemických.

Vyjádření k odstavci 166

Doporučení Výboru CPT směřující k důsledné evidenci chemických omezovacích prostředků budou částečně naplněna přijetím novely zákona o zdravotních službách, popsané ve vyjádření k odstavci 165. V praxi může docházet k situacím, kdy chemické prostředky jsou mylně evidovány nikoli jako omezovací prostředek, ale pouze jako prostředek terapeutický. K vyjasnění pravidel v aplikační praxi bude zřízena odborná pracovní skupina a bude sledováno dodržování právní úpravy popsané v předchozím odstavci.

Vyjádření k odstavci 167

Standardu požadovaného Výborem CPT je v tuto chvíli obtížné dosáhnout ve všech psychiatrických nemocnicích. V řadě zařízení jsou již pacienti sledováni na principu podobném uspořádání na jednotkách intenzivní péče, nikoli ve všech psychiatrických nemocnicích jsou však k tomuto nyní technické a kapacitní podmínky. V těchto zařízeních jsou pak pacienti sledováni při periodických kontrolách. Vláda však bude dlouhodobě usilovat o zajištění kontinuální přítomnosti člena zdravotnického personálu, který bude pacientovi v případě potřeby pacientovi k dispozici. K naplnění tohoto doporučení Výboru CPT bude směřovat i vzorový vnitřní předpis pro používání omezovacích prostředků.

Vyjádření k odstavci 168

Policie ČR není zapojována do omezování rozrušených pacientů, tj. do běžného chodu léčeben, ale zasahuje pouze v případě usměrňování nevladatelně agresivních pacientů za situace, kdy pacient bezprostředně ohrožuje svůj život, život nebo zdraví jiných osob anebo majetek. Zásah policie je v souladu s právními předpisy upravujícími činnost Policie ČR a bude upraven, jak je popsáno ve vyjádření k odstavci 161. K eliminaci situací, kdy je třeba přivolávat k zásahu Policii ČR, budou psychiatrické nemocnice vedeny k tomu, aby pro rizikové pacienty vypracovaly plán jejich zvládnutí.

Vyjádření k odstavci 170

Síťová lůžka jsou používána na základě zákona o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Od užívání síťových lůžek se obecně ustupuje, avšak stále existují stavy pacientů, kdy je užití tohoto omezovacího prostředku považováno nezbytné. Pacienti jsou do síťových lůžek umístováni pouze po nezbytně nutnou dobu dle aktuálního zdravotního stavu. Do budoucna však budou hledány cesty a postupy, jak síťová lůžka nahradit jinými prostředky.

Vyjádření k odstavci 171

Může nastat situace, kdy jsou někteří pacienti dočasně umístěni v otevřeném síťovém lůžku. Nejedná se však o běžný postup, ale pouze o dočasné nouzové řešení z důvodu aktuálního nedostatku volných nemocničních lůžek. Bude usilováno o úplné odstranění této praxe.

Vyjádření k odstavci 174

Vláda je připravena zvážit revizi současné právní úpravy ochranného léčení. S tímto cílem došlo v roce 2014 k vytvoření Pracovní skupiny pro problematiku ochranného léčení při Ministerstvu spravedlnosti. Jejím úkolem je příprava vhodných legislativních i systémových změn vztahujících se k výkonu ochranného léčení. Pracovní skupina se věnuje i procesu prodlužování ochranného léčení, do něhož spadá i podmínka znaleckého posudku.

Vyjádření k odstavci 176

Bezplatná právní pomoc je v rámci nutné obhajoby pacientovi k dispozici i v případech, při nichž je přezkoumávána nutnost pokračujícího ochranného léčení, neboť jde o řízení o prodloužení a/nebo ukončení tohoto opatření.

Vyjádření k odstavcům 177 a 178

Platná právní úprava upravující nedobrovolnou hospitalizaci nařizuje, aby poskytovatel zdravotních služeb oznámil do 24 hodin soudu hospitalizaci pacienta, který k této hospitalizaci nedal souhlas. Doporučení Výboru CPT je tedy již legislativně upraveno a bude zajištěno jeho důsledné dodržování v praxi.

Vyjádření k odstavci 179

K bezdůvodnému zadržování, omezování nebo kontrole korespondence civilním pacientům ve zdravotnických zařízeních v České republice nedochází. U pacientů v ochranném léčení je však možný postup dle ustanovení § 85 odst. 1 písm. a) odst. 3 zákona o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů, kdy poskytovatel zajišťující ochranné léčení mimo výkon trestu odnětí svobody formou lůžkové péče může výjimečně zakázat předávání korespondence pacientovi, jestliže je důvodné podezření, že by závažným způsobem narušovala individuální léčebný postup. Chod pošty ve zdravotnickém zařízení je zpravidla detailně upraven ve vnitřních předpisech.

Ze zprávy Výboru CPT nevyplývají podrobnější informace, aby bylo možné situaci jednoznačně posoudit. Nelze však vyloučit, že v případě konkrétního pacienta mohlo dojít i k ojedinělé chybě v doručování.

Vyjádření k odstavci 180

Podání stížnosti proti postupu poskytovatele při poskytování zdravotních služeb nebo proti činnostem souvisejícím se zdravotními službami je upraveno zákonem o zdravotních službách. Ministerstvo zdravotnictví bude do všech nemocnic, kde toto ještě není zajištěno, distribuovat informační balíčky pro pacienty s informacemi o jejich právech a povinnostech.

F. Užívání chirurgické kastrace v souvislosti s léčbou sexuálních delikventů

Vyjádření k odstavci 184

Vláda bere na vědomí, že Výbor CPT v otázce chirurgických kastrací opakuje své předchozí stanovisko, a odkazuje na své vyjádření ke zprávě Výboru CPT z jeho návštěvy v České republice v r. 2010, ve kterém se k tomuto stanovisku podrobně vyslovila. Toto své předchozí vyjádření si vláda přeje doplnit následujícím vyjádřením týkajícím se dobrovolnosti souhlasu s léčbou.

Klíčovým prvkem, o který Výbor CPT opírá své tvrzení, že chirurgické kastrace zadržovaných pacientů mohou být považovány za rovnající se ponižujícímu zacházení, je údajný nedostatek dobrovolnosti rozhodnutí pacientů, který má vyplývat z toho, že nabízenou léčbu mohou vnímat jako „jízdenku na svobodu“. Tento výklad je však v rozporu s výkladem Evropského soudu pro

lidská práva. V rozsudku *Dvořáček proti České republice* ze dne 6. listopadu 2014 tento soud uznal, že stěžovatel, který byl v sexuologickém ochranném léčení, stál před těžkou volbou mezi užíváním antiandrogenních léků s vyhlídkou na dřívější propuštění z nemocnice a podstoupením psychoterapie a socioterapie s vyhlídkou na delší pobyt v léčení. Dospěl však k závěru, že v daném případě, kdy antiandrogenní léčba byla z lékařského pohledu nezbytná a stěžovatel k ní nebyl donucován, nelze mít za to, že byl stěžovatel podroben nucené léčbě. Soud proto shledal, že k porušení čl. 3 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv nedošlo. Navíc, Soud konstatoval, že pokud jde o chirurgické kastrace, ty byly v České republice v dané době striktně upraveny zákonem a podléhaly svobodnému a informovanému souhlasu pacienta.

Z tohoto rozsudku je zřejmé, že jsou-li dodržovány podmínky stanovené zákonem, zejména je-li léčba z lékařského pohledu nezbytná a je pacientovi nabízena, nikoliv vnucována, je souhlas pacienta v ochranné léčbě s takovou léčbou dobrovolný a její podstoupení nemůže být považováno za ponižující zacházení.

Obdobný závěr lze ostatně učinit i podle Úmluvy o ochraně dětí proti sexuálnímu vykořisťování a pohlavnímu zneužívání (Lanzarotská úmluva), a to konkrétně podle její V. části. Z ustanovení této části a z výkladové zprávy k ní vyplývá, že intervenční programy a opatření, které jsou nabízeny sexuálními delikventům a které mohou zahrnovat i lékařské intervence jako je antihormonální léčba, je možné provést pouze na základě svobodného a informovaného souhlasu příjemců takových programů a intervencí. Úmluva přitom uvádí, že udělení takového souhlasu je možné i tehdy, pokud je účast na takovém programu podmínkou pro podmíněné odsouzení či propuštění. Je tedy zřejmé, že podle Lanzarotské úmluvy je svobodný a informovaný souhlas možný i za okolností, kdy je rozhodování dotčené osoby ovlivněno úvahami o tom, jak přijetí či nepřijetí určité formy terapie ovlivní omezení její osobní svobody.

Stejně tak i v odborné literatuře se řada autorů shoduje na tom, že chirurgické kastrace mohou v některých případech posílit autonomii pacienta trpícího parafilní poruchou tím, že mu umožní návrat do normálního života, a jsou toho názoru, že souhlas pacienta s tímto zákrokem nemůže být považován za nedobrovolný. Je proto mylné považovat za ponižující zacházení nabídnutí této terapie pacientovi coby alternativy k pobytu v ústavu. Nabídka takové volby je naopak morálně i lékařsky etická.¹

S přihlédnutím k výše uvedenému, zejména pak k judikatuře Evropského soudu pro lidská práva, zůstává vláda přesvědčena, že stávající právní úprava chirurgických kastrací je plně v souladu s Evropskou úmluvou o lidských právech. Vláda bude i nadále dbát na to, aby bylo v praxi zajištěno striktní respektování garancí svobodného a informovaného souhlasu v praxi a v případě potřeby bude připravena zvážit jejich další posílení.

¹ Viz např. R. B. Krueger, M. H. Wechsler, M. S. Kaplan, *Orchiectomy v Sex Offenders: Identification, Risk Assessment, Treatment and Legal Issues*, New York, Oxford University Press, 2009, a J. McMillan, *The kindest cut? Surgical castration, sex offenders and coercive offers*, *Journal of Medical Ethics*, 2013.